

द्वितीय पत्र (Paper II) : -
समसामयिक अध्ययन र सार्वजनिक सेवा व्यवस्थापन
(Contemporary Studies & Public Service Management)

खण्ड (A) : 35 अङ्क Section (A) : 35 Marks	५ पश्न × ५ अङ्क = २५ अङ्क १ पश्न × १० अङ्क = १० अङ्क
--	---

१. नेपालको भौगोलिक, सामाजिक र आर्थिक अवस्था
- १.१ भौगोलिक अवस्था/स्वरूप : किसिम र विशेषताहरु
- १.२ राजनीतिक भूगोल
- १.३ हावापानी र जलसम्पदा : स्थिति र महत्व
- १.४ वनसम्पदा : अवस्था र महत्व तथा वन विनाशका कारण र संरक्षणका उपायहरु
- १.५ प्रचलित प्रमुख धर्म, जातजाति, भाषाभाषी र संस्कृति
- १.६ आर्थिक विकासका पक्षहरु: कृषि, उद्योग, व्यापार, पर्यटन, रोजगार र पूर्वाधार
- १.७ आर्थिक विकासका सम्बाहकहरु: सार्वजनिक क्षेत्र, निजी क्षेत्र र सहकारी क्षेत्र
- १.८ योजनावद्ध विकासक्रम र चालावधिक योजनाका जानकारी
- १.९ जनसङ्ख्या व्यवस्थापन, शहरीकरण र बसाइ सराई
- १.१० वातावरण व्यवस्थापन, जैविक विविधता, वातावरण प्रदूषण, जलवायु परिवर्तन र दिगो विकास
- १.११ ज्वलन्त विषयहरु: गरीबी, बेरोजगारी, जनस्वास्थ्य, खाद्य सुरक्षा, सामाजिक सुरक्षा, ऊजा संकट, सूचना प्रविधि र सामाजिक संजाल
- १.१२ राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय महत्वका समसामयिक गतिविधिहरु

खण्ड (B) : 35 अङ्क Section (B) : 35 Marks	५ पश्न × ५ अङ्क = २५ अङ्क १ पश्न × १० अङ्क = १० अङ्क
--	---

२. संवैधानिक व्यवस्था र सरकार
- २.१ नेपालका संविधान :
- २.१.१ नेपालका संविधानका मूलभूत विशेषताहरु
- २.१.२ मौलिक हक र कर्तव्य, राज्यका निर्देशक सिद्धान्त, नीति तथा दायित्व
- २.१.३ राज्यका संरचना र राज्य शक्तिका बाँडफाँड
- २.१.४ कार्यपालिका, व्यवस्थापिका र न्यायपालिका
- २.१ नेपालमा संघीयता, केन्द्रीय, प्रादेशिक र स्थानीय सरकार
- २.२ नागरिकहरुको दायित्व र कर्तव्य, नागरिक समाज र नागरिक चेतना/शिक्षा
- २.३ कानूनको अर्थ र महत्व
- २.४ कानूनका स्रोतहरु र नजीर
- २.५ कानूनी राज्यका अवधारणा र महत्व
- २.६ समावेशीकरण र समानुपातिक प्रतिनिधित्व
- २.७ लोकतन्त्र र मानव अधिकार

- २.८ सूचनाका हक र पारदर्शिता
२.९ विद्युतीय सुशासन (E-governance)
२.१० सुशासन, सदाचार प्रवर्द्धन, भ्रष्टाचार नियन्त्रण र भ्रष्टाचार निवारण सम्बन्धी कानूनी व्यवस्था

खण्ड (C) : 30 अङ्क Section (C) : 30 Marks	४ पश्न × ५ अङ्क = २० अङ्क
	१ पश्न × १० अङ्क = १० अङ्क

३. सार्वजनिक सेवा संचालन एवं व्यवस्थापन
- ३.१ कार्यालय व्यवस्थापन
- ३.१.१ कार्यालय र कार्यालय व्यवस्थापनको अवधारणा र महत्व
- ३.१.२ अभिलेख व्यवस्थापनका परिचय, उद्देश्य, आवश्यकता र महत्व
- ३.१.३ कार्यालयमा संचारका महत्व, प्रकार, माध्यम
- ३.१.४ कार्यालयमा व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (MIS) का आवश्यकता र महत्व
- ३.२ लेखा प्रणाली र राजस्व प्रशासन
- ३.२.१ सरकारी लेखा प्रणाली र लेखापरीक्षण सम्बन्धी जानकारी
- ३.२.२ सरकारका आर्थिक काय प्रणालीको जानकारी
- ३.२.३ जिन्सी सेस्ता प्रणाली, राजश्व सेस्ता प्रणाली र धरौटी सेस्ता प्रणाली
- ३.२.४ राजस्व प्रशासन (कर, भंसार, अन्तःशुल्क) सम्बन्धी जानकारी
- ३.२.५ सरकारी बजेट सम्बन्धी जानकारी
- ३.३ निजामती सेवा
- ३.३.१ नेपालका निजामती सेवा र प्रदेश नं. २ निजामती सेवाको गठन, पदपूर्ति गर्न तरिका र प्रक्रियाहरु, सेवा सुविधा, आचरण, सजाय र वृत्ति विकास सम्बन्धी निजामती सेवा ऐन र नियमावलीमा भएका व्यवस्थाहरु
- ३.३.२ निजामती सेवामा जनशक्ति योजना, विकास र व्यवस्थापन
- ३.३.३ प्रदेश र स्थानीय सेवा
- ३.३.४ प्रदेश नं. २, निजामती सेवा ऐन, २०७७, प्रदेश लोक सेवा ऐन, २०७६ र नियमावली, २०७८
- ३.४ सार्वजनिक सेवा प्रवाह
- ३.४.१ अर्थ र महत्व
- ३.४.२ सार्वजनिक सेवा प्रवाह गन निकाय, तरिका/माध्यमहरु
- ३.४.३ सार्वजनिक सेवा प्रवाहमा सेवा प्रदायकको भूमिका र सेवाग्राहीको अधिकार तथा दायित्व

.....

द्रष्टव्य : उल्लिखित विषयसँग सम्बन्धित संवैधानिक व्यवस्था र सम्बन्धित ऐन तथा नियमावलीका बारेमा सामान्य जानकारी राख्नु पर्नेछ ।

तृतीय पत्र (Paper III) : सेवा समूह सम्बन्धी

(प्रशासन सेवा, सामान्य प्रशासन समूह लागि)

खण्ड (A) : 35 अङ्क Section (A) : 35 Marks	५ पश्न × ५ अङ्क = २५ अङ्क १ पश्न × १० अङ्क = १० अङ्क
--	---

१. कार्यालय संचालन र संगठनात्मक व्यवहार
- १.१ दर्ता, चलानी, फाइलिङ्ग, र पत्रव्यवहार
 - १.२ टिपणी, प्रस्ताव र प्रतिवेदन लेखन
 - १.३ जनसम्पर्क व्यवस्थापन
 - १.४ सेवाग्राही गुनासो व्यवस्थापन
 - १.५ बैठक व्यवस्थापन र निर्णय (माइन्सूट) लेखन
 - १.६ गोष्ठी, कार्यशाला र सेमिनार व्यवस्थापन
 - १.७ अभिलेख व्यवस्थापन
 - १.८ मासिक प्रगति/वार्षिक प्रगति सम्बन्धी व्यवस्थापन
 - १.९ जिन्सी स्त्रेस्ताका परिचय र महत्व
 - १.१० माग फाराम, खरिद आदेश, दाखिला रिपोर्ट र जिन्सी खाता सम्बन्धी जानकारी
 - १.११ काय विवरण र अधिकार प्रत्यायोजन
 - १.१२ कार्यालय निरीक्षण र अनुगमन
 - १.१३ प्रशासकीय काय फछ्यौट सम्बन्धी व्यवस्था
 - १.१४ संगठनात्मक मान्यता (Norm) र मर्यादा प्रणाली (Status System)

खण्ड (B) : 35 अङ्क Section (B) : 35 Marks	५ पश्न × ५ अङ्क = २५ अङ्क १ पश्न × १० अङ्क = १० अ
--	--

२. प्रशासन तथा व्यवस्थापन

- २.१ सार्वजनिक प्रशासनको परिचय, उद्देश्य र कार्यहरू
- २.२ सार्वजनिक प्रशासन र विकास प्रशासन
- २.३ निजामती कर्मचारीको नियुक्ति, काज, सरुवा, बढुवा, बिदा, आचरण, अवकाश र विभागीय सजाय
- २.४ प्रदेश नं. २, प्रदेश नजामती कर्मचारीको नियुक्ति, काज, सरुवा, बढुवा, बिदा, आचरण, अवकाश र विभागीय सजाय
- २.५ संगठनका परिचय, उद्देश्य, स्वरूप र संगठनका आधारहरू
- २.६ देहायका संगठनका परिचय तथा कार्यहरू
 - २.६.१ अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग
 - २.६.२ लोक सेवा आयोग र प्रदेश लोक सेवा आयोग, प्रदेश नं. २
 - २.६.३ महालेखा परीक्षकका कार्यालय र प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, प्रदेश नं. २
 - २.६.४ प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्का कार्यालय
 - २.६.५ संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय
 - २.६.६ संघीय संसद सचिवालय र प्रदेश सभा सचिवालय
 - २.६.७ मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय
 - २.६.८ प्रदेश नं. २ सरकारका मन्त्रालयहरू, आयोग, प्रतिष्ठान

२.७ व्यवस्थापनका परिचय, अवधारणा, उद्देश्य, क्षेत्र र कार्यहरू

- २.७ नेतृत्व, निर्णय, उत्प्रेरणा र मनोबल
- २.८ नियन्त्रण र समन्वयका आवश्यकता र महत्व
- २.९ समूह गतिशिलता
- २.१० संगठनात्मक परिवर्तन र विकास
- २.११ समय व्यवस्थापनका महत्व

खण्ड (C) : 30 अङ्क	४ पश्न × ५ अङ्क = २० अङ्क
Section (C) : 30 Marks	१ पश्न × १० अङ्क = १० अङ्क

३. सार्वजनिक सेवा व्यवस्थापन सम्बन्धी कानूनी व्यवस्था

- ३.१ नेपाल सरकार र प्रदेश सरकारको काय विभाजन नियमावली
- ३.२ स्थानीय सरकार संचालन सम्बन्धी कानूनी व्यवस्था
- ३.३ स्थानीय प्रशासन ऐन, २०२८
- ३.४ सुशासन (व्यवस्थापन तथा संचालन) ऐन, २०६४
- ३.५ सार्वजनिक खरिद र यस सम्बन्धी कानूनी व्यवस्था
- ३.६ सूचनाका हक तथा यस सम्बन्धी कानूनी व्यवस्था
- ३.७ आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व तथा यस सम्बन्धी कानूनी व्यवस्था
- ३.८ विपत् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन तथा यस सम्बन्धी कानूनी व्यवस्था
- ३.९ सम्पत्ति शुद्धीकरण (मनी लाउण्डरिङ्ग) निवारण अवधारणा र अभ्यास तथा यस सम्बन्धी कानूनी व्यवस्था
- ३.१० संघीय संसद सचिवालय सम्बन्धी ऐन, २०६४ र संघीय संसद सचिवालय कर्मचारी प्रशासन नियमावली, २०६५
- ३.११ प्रदेश नं. २, संसद सचिवालय सम्बन्धी ऐन तथा नियमावली

प्रदेश लोक सेवा आयोग, प्रदेश नं. २

अप्राविधिक तर्फका प्रशासन सेवा, सहायक पाँचौं तह वा सो सरह पदको खुला तथा अन्तरसेवा प्रतियोगितात्मक परीक्षाको
पाठ्यक्रम

द्रष्टव्य : उल्लिखित विषयसँग सम्बन्धित संवैधानिक व्यवस्था र सम्बन्धित ऐन तथा नियमावलीका बारेमा सामान्य
जानकारी राख्नु पर्नेछ ।

तृतीय पत्र (Paper III) : सेवा समूह सम्बन्धी
(नेपाल प्रशासन सेवा, लेखा समूहको लागि)

खण्ड (A) : 30 अङ्क	४ पश्न × ५ अङ्क = २० अङ्क
Section (A) : 30 Marks	१ पश्न × १० अङ्क = १० अङ्क

१. आर्थिक प्रशासन सम्बन्धी व्यवस्थापन
 - १.१ बजेट अनुमान, स्वीकृति र निकासी
 - १.२ खर्च लेखाङ्कन र प्रतिवेदन
 - १.३ सार्वजनिक क्षेत्र लेखामान (Public Sector Accounting Standard)
 - १.४ खाता सुची (Charts of account), एकल कोष खाता (TSA) र निकासी प्रणाली
 - १.५ दोहोरो लेखा प्रणाली, नगद र प्रोदभावी आधारित लेखाप्रणाली
 - १.६ लेखाफारम : गोश्वारा भौचर, बैंक नगदी किताव, बजेट सिट, खर्चका फाटवारी, पेशकी बाँकीका विवरण, बैंक हिसाव विवरण, आर्थिक विवरण सम्बन्धी जानकारी
 - १.७ लेखा प्रमुखका काम कर्तव्य र अधिकार एवं आर्थिक अनुशासनमा लेखा प्रमुखका भूमिका

खण्ड (B) : 30 अङ्क	४ पश्न × ५ अङ्क = २० अङ्क
Section (B) : 30 Marks	१ पश्न × १० अङ्क = १० अङ्क

२. सार्वजनिक खरिद व्यवस्थापन सम्बन्धी जानकारी
 - २.१ सार्वजनिक खरिद व्यवस्थापनका उद्देश्य र सिद्धान्त
 - २.२ खरिद कार्यका जिम्मेवारी र खरिद विधि
 - २.३ खरिद सम्झौता कार्यान्वयन
 - २.४ खरिद व्यवस्थापनमा आचरण सम्बन्धी व्यवस्था
 - २.५ खरिद कार्यका अनुगमन
 - २.६ सार्वजनिक खरिद सम्बन्धी कानूनी व्यवस्था
३. जिन्सी व्यवस्थापन
 - ३.१ सरकारी सम्पत्तिका जिम्मा, लागत र संरक्षण
 - ३.२ जिन्सी निरीक्षण प्रतिवेदन कार्यान्वयन
 - ३.३ बरबुझारथ व्यवस्था
 - ३.४ लिलाम, मिन्हा र मर्मत संभार
 - ३.५ वैदेशिक सहायतामा प्राप्त सामानका अभिलेख
४. राजस्व र धरौटी श्रेस्ता सम्बन्धी जानकारी
 - ४.१ संचित कोष र यसको संचालन
 - ४.२ राजस्व दाखिला र राजस्व लेखा
 - ४.३ राजस्वका केन्द्रीय हिसाव
 - ४.४ राजस्व व्यवस्थापन प्रणाली

- ४.५ धरौटी आम्दानी र लेखाङ्कन कार्यविधि
४.६ धरौटी सम्बन्धी व्यक्तिगत र गोश्वरा खाता
४.७ धरौटी सम्बन्धी व्यवस्था

खण्ड (C) : ४० अङ्क Section (C) : 40 Marks	६ पश्न × ५ अङ्क = ३० अङ्क १ पश्न × १० अङ्क = १० अङ्क
--	---

५. लेखा परीक्षण प्रणाली
- ५.१ लेखा परीक्षणका परीचय, उद्देश्य एव आधारभूत सिद्धान्त
 - ५.२ आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली र आन्तरिक लेखा परीक्षण
 - ५.३ लेखा परीक्षण सम्बन्धमा महालेखा परीक्षकका काम कर्तव्य र अधिकार
 - ५.४ नियमितता, वित्तिय र कार्यमूलक लेखापरीक्षण सम्बन्धी जानकारी
 - ५.५ लेखापरीक्षणका नविन अवधारणा : सूचना प्रविधि, वातावरणीय, विधि विज्ञान लेखापरीक्षण
 - ५.६ जोखिममा आधारित लेखा परीक्षण र यसका कार्यान्वयन
 - ५.७ सरकारी लेखापरीक्षण मान (Public Sector Auditing Standard)
 - ५.८ बेरुजु, बेरुजु फछ्यौट र सम्परीक्षण सम्बन्धी व्यवस्था
 - ५.९ संघ प्रदेश र स्थानीय तहका लेखापरीक्षण व्यवस्था
 - ५.१० लेखापरीक्षण सम्बन्धी अन्तराष्ट्रिय संस्था: ASOSAI र INTOSAI
६. लेखा तथा लेखा परीक्षण सम्बन्धी कानूनी व्यवस्था
- ६.१ नेपालका संविधान :
 - ६.१.१ संघीय आर्थिक काय प्रणाली, प्रादेशिक आर्थिक काय प्रणाली र स्थानीय आर्थिक काय प्रणाली
 - ६.१.२ संघ प्रदेश र स्थानीय तहका आर्थिक अधिकार
 - ६.२ लेखापरीक्षण ऐन, २०७५
 - ६.३ आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तिय उत्तरदायित्व सम्बन्धी कानूनी व्यवस्था
 - ६.४ अन्तर सरकारी वित्तिय हस्तान्तरण सम्बन्धी कानूनी व्यवस्था
 - ६.५ आय कर ऐन, २०५८
 - ६.६ मुल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२
 - ६.७ स्थानीय सरकार संचालन सम्बन्धी कानूनी व्यवस्था

द्रष्टव्य : उल्लिखित विषयसंग सम्बन्धित संवैधानिक व्यवस्था र सम्बन्धित ऐन तथा नियमावलीका बारेमा सामान्य जानकारी राख्न पर्नेछ ।

तृतीय पत्र (Paper III) : सेवा समूह सम्बन्धी
(नेपाल प्रशासन सेवा, राजस्व समूहका लागि)

खण्ड (A) : 35 अङ्क Section (A) : 35 Marks	५ पश्न × ५ अङ्क = २५ अङ्क १ पश्न × १० अङ्क = १० अङ्क
--	---

१. नेपालको अर्थ व्यवस्था
 - १.१ नेपालका अर्थतन्त्रका विशेषताहरू
 - १.२ खुला बजार अर्थतन्त्र र नेपाल
 - १.३ नेपालका आर्थिक नीति, वित्त नीति (fiscal policy) र मौद्रिक नीति (monetary policy) सम्बन्धी जानकारी
 - १.४ नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार र स्थानीय तहका बजेट तर्जुमा र कार्यान्वयन व्यवस्था
 - १.५ चालु आवधिक योजना बार सामान्य जानकारी
 - १.६ कर (प्रत्यक्ष र अप्रत्यक्ष कर) र गैरकर सम्बन्धी जानकारी
 - १.७ नेपालका वैदेशिक व्यापारका प्रवृत्ति
 - १.८ नेपालमा आन्तरिक ऋण व्यवस्थापन
 - १.९ वैदेशिक सहायता परिचालन
 - १.१० नेपालमा बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी जानकारी

खण्ड (B) : 35 अङ्क Section (B) : 35 Marks	५ पश्न × ५ अङ्क = २५ अङ्क १ पश्न × १० अङ्क = १० अङ्क
--	---

२. राजस्व प्रशासन सम्बन्धी र कानुनी व्यवस्था
 - २.१ नेपालका संविधान :
 - २.१.१ संघीय आर्थिक कार्य प्रणाली, प्रादेशिक आर्थिक कार्य प्रणाली, स्थानीय आर्थिक कार्य प्रणाली
 - २.१.२ संघ प्रदेश र स्थानीय तहका आर्थिक अधिकार
 - २.२ वित्तीय हस्तान्तरण र राजस्व बाँडफाँड
 - २.२.१ वित्तिय समानीकरण अनुदान, सशर्त अनुदान, समपुरक अनुदान र विशेष अनुदान
 - २.२.२ संघ, प्रदेश र स्थानीय तहका कर तथा गैर करका अधिकार क्षेत्र र राजस्व बाँटफाँट सम्बन्धी व्यवस्था
 - २.३ संघीय कर कानुन सम्बन्धी व्यवस्था
 - २.३.१ भंसार ऐन, २०६४ र नियमावली, २०६५: भंसार जाँचपास प्रकृया, जाँचपास पछिको परीक्षण (Post Clearance Audit), मुद्दा र लिलाम सम्बन्धी
 - २.३.२ आयकर ऐन, २०५८ र नियमावली, २०५९: आय विवरण र कर निर्धारण, किस्तावन्दी र अग्रिम कर दाखिला, भुक्तानीमा कर कट्टी, कर विवाद (प्रशासकिय पुनरावलोकन, पुनरावेदन) तथा कर बक्यौता असुली प्रकृया सम्बन्धी जानकारी

- २.३.३ मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ र नियमावली, २०५३: दर्ता, कर विवरण दाखिला, कर कट्टी, कर निर्धारण, कर फिर्ता, कर छुट (Tax Exempt) र शुन्य दर (Zero Rate) का सुविधा सम्बन्धी
- २.३.४ अन्तः शुल्क ऐन, २०५८ र नियमावली, २०५९: अन्तः शुल्क निर्धारण र असुली, स्वयं निष्कासन प्रणाली, भौतिक नियन्त्रण प्रणाली, इजाजत सम्बन्धी व्यवस्था
- २.३.५ मदिरा ऐन, २०३१ र नियमावली, २०३३ अन्तः शुल्क स्टीकर व्यवस्थापन

खण्ड (C) : 30 अङ्क	४ पश्न × ५ अङ्क = २० अङ्क
Section (C) : 30 Marks	१ पश्न × १० अङ्क = १० अङ्क

३. राजस्व प्रशासन र वित्तीय क्षेत्र

- ३.१ राजस्व प्रशासनको संगठन तथा संरचनात्मक व्यवस्था
- ३.१.१ अर्थ मन्त्रालय र मातहत निकायहरूको संगठन संरचना र कार्यहरू
- ३.१.२ राजस्व परिचालनमा सम्पत्ती शुद्धिकरण अनुसन्धान विभाग, राजस्व अनुसन्धान विभाग, महालेखा नियन्त्रक कार्यालयका कार्य जिम्मेवारी र भूमिका
- ३.१.३ राजस्व समूह गठन तथा संचालन सम्बन्धी व्यवस्था
- ३.२ राजस्व चुहावट नियन्त्रण
- ३.३ करदाता शिक्षाका वर्तमान अवस्था र आवश्यकता
- ३.४ आन्तरिक राजस्वको क्षेत्र, महत्व र संरचना
- ३.५ भंसार सुधार र व्यापार सहजिकरण
- ३.६ नेपालमा सार्वजनिक संस्थानका परिचय, व्यवस्थापन र राजस्वमा योगदान
- ३.७ नेपालमा गैर बैकिङ्ग वित्तीय संस्थाका व्यवस्थापन, नियमन र पूर्वाधार निर्माणमा स्रोत परिचालन
- ३.८ नेपालका पूँजीबजार, बीमा र सहकारी क्षेत्रका विकास र व्यवस्थापन

द्रष्टव्य : उल्लिखित विषयसँग सम्बन्धित संवैधानिक व्यवस्था र सम्बन्धित ऐन तथा नियमावलीका बारेमा सामान्य जानकारी राख्नु पर्नेछ ।